

Examen VMBO-KB

2010

tijdvak 2
dinsdag 22 juni
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 44 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Rita gaat naar Malawi

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 7 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

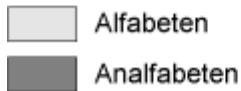
Rita heeft haar vmbo-diploma gehaald en gaat na de zomervakantie een jaar ontwikkelingswerk doen in Malawi (Afrika). Malawi heeft een monocultuur en een groot deel van de bevolking is analfabeet.

Rita wil meer weten over het land waar ze naar toe gaat en heeft wat informatie opgezocht. Zij wil ook graag meer weten over de economische situatie van Malawi. Op een website vindt ze een aantal belangrijke gegevens.

Bruto Nationaal Product	US \$ 11,82 miljard (2008)
Bevolking	13,9 miljoen (2008)
Waar werkzaam	landbouw 90%; industrie en dienstverlening 10%
Analfabetisme	69,8% van de bevolking
Exportproducten	tabak (53%), thee, suiker, katoen, koffie, hout, noten

- 1p **1** Rita schrikt wel van deze gegevens. Ze wil weten wat de oorzaak van de economische problemen van Malawi is. Ze ziet dat Malawi maar weinig verschillende producten exporteert.
→ Waarom kan een kleine daling in de prijs van tabak toch grote gevolgen hebben voor de export van Malawi?
- 1p **2** Rita weet dat het bruto nationaal product per hoofd van de bevolking een belangrijke aanwijzing is voor de mate van ontwikkeling van een land.
→ Bereken het bruto nationaal product per hoofd van de bevolking in Malawi. Schrijf je berekening op.
- 1p **3** In Malawi hebben veel mensen niet voldoende geld om eten te kopen en zijn zelfs ondervoed.
→ Waarom kiezen bedrijven in Malawi er toch voor om te produceren voor het buitenland, terwijl mensen in Malawi honger hebben?

1p

4 Rita leest dat er in Malawi veel analfabeten zijn.*Bekijk onderstaande cirkeldiagrammen en de tabel boven vraag 1.***Legenda:**

Geef aan welke van de vier cirkeldiagrammen het beste de situatie in Malawi weergeeft.

- A** diagram A
- B** diagram B
- C** diagram C
- D** diagram D

1p

5 De inkomsten uit de export zijn erg belangrijk. Veel schommelingen in de wereldmarktprijs van een exportproduct kunnen grote gevolgen hebben. De ontwikkelingslanden kunnen die schommelingen voorkomen door het aanleggen van buffervoorraden.

Wat moet een ontwikkelingsland met de buffervoorraad doen als het de prijs te laag vindt?

- A** De buffervoorraad laten afnemen waardoor het aanbod afneemt.
- B** De buffervoorraad laten afnemen waardoor het aanbod toeneemt.
- C** De buffervoorraad laten toenemen waardoor het aanbod afneemt.
- D** De buffervoorraad laten toenemen waardoor het aanbod toeneemt.

- 1p **6** Rita leest in een krant dat de arbeidsverdeling in Malawi nog veel verder kan worden doorgevoerd. Belle, haar vriendin, zegt: “Dat kan dus ook leiden tot een welvaartstoename in Malawi.”

Hieronder staan drie denkstappen:

- 1 Het inkomen stijgt.
- 2 De koopkracht stijgt.
- 3 De arbeidsproductiviteit stijgt.

In welk van de onderstaande gevallen staan de denkstappen in een zodanige volgorde dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A** meer arbeidsverdeling in Malawi → 1 → 2 → 3 welvaartstoename in Malawi
- B** meer arbeidsverdeling in Malawi → 1 → 3 → 2 welvaartstoename in Malawi
- C** meer arbeidsverdeling in Malawi → 2 → 1 → 3 welvaartstoename in Malawi
- D** meer arbeidsverdeling in Malawi → 2 → 3 → 1 welvaartstoename in Malawi
- E** meer arbeidsverdeling in Malawi → 3 → 1 → 2 welvaartstoename in Malawi
- F** meer arbeidsverdeling in Malawi → 3 → 2 → 1 welvaartstoename in Malawi

- 1p **7** Rita weet zeker dat ze wat kan gaan betekenen in Malawi. Belle denkt daar anders over. Zij zegt dat Rita beter haar tijd en kennis kan gebruiken om het in Nederland beter te maken. Rita zegt: “Het is ook in het belang van de westerse landen dat het goed gaat met de ontwikkelingslanden”.
- Geef aan hoe de westerse landen kunnen profiteren van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden.

Klein bedrag? Pinnen mag!

Bij de beantwoording van de vragen 8 tot en met 14 hoeft je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Jan en Hanny Klanderman zijn gewend om grote uitgaven met hun pinpas te betalen, maar nu vragen de supermarkten ook kleine aankopen met de pinpas te betalen. De supermarkten doen dat uit veiligheidsoverwegingen. Bij een eventuele overval is er niet veel geld meer te halen.

- 1p 8 Waarvoor dient geld bij kleine aankopen?
- A als oppotmiddel
 - B als rekenmiddel
 - C als ruilmiddel
 - D als spaarmiddel
- 1p 9 Veiligheid is belangrijk voor elke winkelier. Als er geen kasgeld is, is er voor criminelen minder te halen. De afwezigheid van kasgeld heeft voor de winkelier ook financiële voordelen.
- Geef een financieel voordeel voor de winkelier bij pinpasbetalingen.
- 1p 10 Naast de veiligheid van de winkelier kan het betalen bij de supermarkt met een pinpas ook de veiligheid van de consument vergroten.
- Op welke manier vergroot betalen met een pinpas bij de supermarkt de veiligheid van de consument? Gebruik in je antwoord het woord geldautomaat.

Pinbetalingen Nederlandse detailhandel

	<u>Pinomzet</u>	<u>Aantal Pintransacties</u>
2007	€ 69,0 miljard	1,588 miljard
2008	€ 74,7 miljard	1,756 miljard

- 2p 11 De gezamenlijke supermarkten in Nederland hebben een reclamecampagne gehouden om het gebruik van de pinpas in de supermarkten te stimuleren. De campagne lijkt succes te hebben. Het gemiddelde pinbedrag voor de totale detailhandel in Nederland is hierdoor naar beneden gegaan (zie de tabel hierboven).
- Met hoeveel procent is het gemiddelde pinbedrag tussen 2007 en 2008 gedaald? Schrijf je berekening op.

- 1p **12** Het gebruik van de pinpas verloopt niet altijd vlekkeloos. Laatst stond Hanny bij de kassa van een kledingszaak en kon ze haar pinpas niet gebruiken. Zij stond wel even voor schut. Het display gaf aan dat haar saldo niet toereikend was.
→ Waarom blokkeert de bank de betaling als het saldo niet toereikend is?
- 1p **13** Hanny wilde die kleren toch heel graag kopen. Ze pakte haar creditcard en betaalde daarmee.
→ Waarom kan zij haar creditcard nog wel blijven gebruiken als het saldo op haar betaalrekening niet toereikend is?
- 1p **14** Toen Hanny thuis haar gekochte kleding wilde tonen, vertelde ze meteen dat het erg handig was over meerdere passen te beschikken. Jan was daar minder enthousiast over. Hij beweerde: “Het is niet verstandig om én een pinpas én een creditcard te gebruiken op één betaalrekening”.
→ Geef een argument voor de bewering van Jan.

Marieke zoekt een baan

Bij de beantwoording van de vragen 15 tot en met 21 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Marieke is 36 jaar en heeft een kledingwinkel. Het gaat niet zo goed met haar winkel. Ze ziet de toekomst somber in. Ze denkt over een tijdje haar schuldeisers niet meer te kunnen betalen. Ze besluit om te stoppen met haar winkel en zegt de huur op. De laatste kleren verkoopt ze en zo kan ze haar schulden aflossen.

- 1p 15 Marieke wil zo snel mogelijk weer aan het werk. Ze schrijft zich in bij het UWV/WERKbedrijf (het voormalige CWI). Ze solliciteert veel. Het lukt haar maar niet om een baan te vinden. Ze heeft alleen een diploma bloemschikken, maar daar is geen werk in. Na een jaar is ze nog steeds werkloos. Hoe wordt de werkloosheid van Marieke genoemd?
- A conjuncturele werkloosheid
 - B jeugdwerkloosheid
 - C regionale werkloosheid
 - D structurele werkloosheid
 - E verborgen werkloosheid
- 1p 16 Marieke denkt dat ze een verklaring heeft gevonden voor het feit dat ze geen werk kan vinden. De beroepsbevolking is de laatste jaren toegenomen. Volgens Marieke betekent dit dat het voor haar moeilijker is om een baan te vinden.
- Waarom is het moeilijker voor Marieke om een baan te vinden als de beroepsbevolking stijgt?
- 1p 17 Omdat het moeilijk is een baan te vinden, overlegt Marieke met haar Duitse vriendin Heidi. Die zegt tegen Marieke dat Nederlandse bloemen erg populair zijn in Duitsland. Misschien kan Marieke in Duitsland in die sector aan het werk. Als Marieke in Duitsland gaat werken, wat is dan het gevolg voor de arbeidsmarkt in **Duitsland**?
- A De vraag op de arbeidsmarkt in Duitsland daalt.
 - B De vraag op de arbeidsmarkt in Duitsland stijgt.
 - C Het aanbod op de arbeidsmarkt in Duitsland daalt.
 - D Het aanbod op de arbeidsmarkt in Duitsland stijgt.
- 1p 18 Marieke kijkt op internet of er nog toekomst is voor de bloemensector in Nederland. De exportwaarde van de bloemensector steeg van € 3,2 miljard in 2000 naar € 4,1 miljard in 2007.
- Met hoeveel procent is de exportwaarde van de bloemensector in de periode 2000-2007 gestegen? Schrijf je berekening op.

- 1p 19 Marieke begint wat ongeduldig te worden en besluit om via een uitzendbureau aan het werk te gaan. Binnen één week heeft ze al tijdelijk werk gevonden.
→ Waarom zullen sommige bedrijven vaak eerder gebruikmaken van uitzendkrachten dan van vast personeel?
- 1p 20 Marieke gaat dus werken voor een uitzendbureau. Ze heeft inmiddels al bij verschillende bedrijven gewerkt en verschillende werkzaamheden verricht. Toch zou ze liever een vaste baan bij een bedrijf hebben.
Volgens een medewerker van het uitzendbureau is werken voor het uitzendbureau juist goed voor Marieke.
→ Geef één voordeel voor Marieke van het werken voor een uitzendbureau boven het hebben van een vaste baan.
- 1p 21 “Ja, dat voordeel van het werken voor een uitzendbureau boven een vaste baan is er dan misschien wel”, zegt Marieke, “maar ik denk er toch over een omscholingscursus te gaan volgen. Op de lange duur heb ik daar meer aan, denk ik.”
→ Geef een voordeel van omscholing ten opzichte van werken voor een uitzendbureau op de lange duur.

Jij bent groot en ik ben klein

Bij de beantwoording van de vragen 22 tot en met 27 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

Uit de krant:

Omzet blijft gelijk bij Super Floris

Klanten hebben bij supermarktconcern Super Floris in het derde kwartaal voor 470 miljoen euro afgerekend.

In dezelfde periode vorig jaar was dit hetzelfde bedrag. Dit jaar heeft Super Floris gemiddeld 29 winkels minder dan vorig jaar.

Lees het bovenstaande krantenbericht.

- 1p 22 Welke conclusie is juist?
- A De afzet van Super Floris is gelijk gebleven.
 - B De omzet per winkel van Super Floris is omhoog gegaan.
 - C De prijzen van de artikelen van Super Floris zijn gestegen.
 - D De winst van Super Floris is gestegen.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p **23** Het mkb omvat de kleinere winkels met een kleine omzet. Bij de grotere winkels is de omzet een stuk hoger dan bij het kleinbedrijf. De grotere winkels voeren een scherpe concurrentie met de kleinere bedrijven.
→ Hoe groot is de gemiddelde omzet per bedrijf in het **grootbedrijf**? Schrijf je berekening op.
- 1p **24** In de concurrentiestrijd speelt de prijs een belangrijke rol. Kees van Gendt is eigenaar van een kleine, zelfstandige supermarkt. Hij denkt dat het voor hem als kleinbedrijf moeilijk zal zijn lagere prijzen te vragen dan het grootbedrijf.
→ Waarom is het voor het kleinbedrijf vooral moeilijk om met de **prijzen** te concurreren?
- 1p **25** Er zijn ook andere mogelijkheden om te concurreren. Kees hoopt de winst te verhogen door zijn medewerkers iets meer te betalen dan de cao aangeeft. In eerste instantie nemen de loonkosten toe. Door meer te betalen dan de cao aangeeft, denkt Kees de arbeidproductiviteit op te voeren en te kunnen concurreren met het grootbedrijf Super Floris.
Hoe kunnen hogere lonen leiden tot een hogere arbeidsproductiviteit?
A De kwaliteit van de producten wordt beter.
B De motivatie van het personeel wordt beter.
C Er komen meer personeelsleden bij.
D Het personeel werkt langer.
- 1p **26** Daarnaast wil Kees meer oproepkrachten in dienst nemen in plaats van vaste krachten. Daardoor kan hij inspelen op de verwachte drukte in zijn bedrijf.
→ Nemen door deze maatregel de vaste of de variabele kosten toe? Verklaar je antwoord.
- 1p **27** In eerste instantie lijkt het werken met oproepkrachten voordelig. Zo kun je de kosten beter beheersen. Als je er langer over nadenkt zitten er echter ook nadelen aan voor de werkgever.
→ Geef een nadeel van het werken met oproepkrachten voor de werkgever.

Minder 'Made in Holland'

Bij de beantwoording van de vragen 28 tot en met 33 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 2, 3 en 4 in de bijlage.

In Nederland wordt ongeveer 50 procent van de productie geëxporteerd. Het grootste deel van de export gaat naar de andere landen van de Europese Unie.

- 1p **28** Het feit dat Nederland deel uitmaakt van de Europese Unie (EU) wordt door veel economen positief beoordeeld. Dat komt omdat de EU ook een economische unie is. Een economische unie geldt als verklaring dat de Nederlandse export naar landen van de EU zo'n groot aandeel heeft in de totale export van Nederland.
→ Leg uit waarom binnen een economische unie de export wordt bevorderd.

- 1p **29** Geef een verklaring voor het feit dat er (in verhouding) zoveel Nederlandse producten door het buitenland gekocht worden.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p **30** Uit informatiebron 2 blijkt dat het percentage van de waarde van de Nederlandse export naar andere EU-landen is gedaald in de periode van 1997 t/m 2006. Gegeven is dat in dezelfde periode de Nederlandse exportprijzen niet zijn gedaald.
→ Betekent dit dat er minder goederen zijn geëxporteerd naar deze landen? Geef een verklaring voor je antwoord.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p **31** Uit informatiebron 3 valt op te maken dat Nederland op de zesde plaats staat van de totale wereldgoederenhandel in 2007. De waarde van de Nederlandse uitvoer bedroeg 348 miljard euro.
→ Bereken de waarde van de totale wereldgoederenhandel. Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p **32** Het Kompas Nederland geeft aan welke factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van de Nederlandse export. Welk van de vermelde factoren wordt volgens het Kompas als het meest gunstig beschouwd voor de ontwikkeling van de export van Nederland in december 2008?
- A BBP groei
 - B prijsconcurrentie-positie
 - C producentenvertrouwen industrie
 - D uitvoergroei

- 2p **33** Om te voorkomen dat de export sterk terug zal lopen, wordt er gezocht naar mogelijkheden om Nederland zijn sterke exportpositie te kunnen laten behouden.
Vaak wordt dan loonmatiging genoemd.
→ Hoe kan loonmatiging leiden tot een groei van de export? Verklaar je antwoord.

Met winterbanden op wintersport?

Bij de beantwoording van de vragen 34 tot en met 40 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Test winterbanden Consumentenbond

Steeds vaker kiezen automobilisten ervoor om in de wintermaanden winterbanden onder hun auto te laten monteren. Winterbanden zijn veiliger in winterweer, ze hebben meer grip op de weg en een kortere remweg. Er zijn twee bandensoorten getest: een kleinere band (155/70R13T) voor op bijvoorbeeld een Fiat Punto, en een grotere (205/55/R16H) voor op bijvoorbeeld een Peugeot 307. **Schade voor het milieu** wordt op 4 manieren beoordeeld: het geluid, (hoe minder geluid, hoe beter voor de omgeving en een hoger testoordeel), de rolweerstand, (hoe lager des te minder brandstofverbruik en een hoger testoordeel), de slijtvastheid (hoe hoger des te langer de band mee gaat en een hoger testoordeel) en de Pak's (stoffen die slecht afbreekbaar zijn).

Gebruik informatiebron 5.

- 1p **34** Tobias wil, hoewel het met de economie niet best gaat, op wintersport. Hij heeft uit de Consumentengids het vergelijkend warenonderzoek van winterbanden geknipt en gaat daarmee naar de garage van de heer Ronalds. Tobias laat zich eerst goed adviseren voordat hij winterbanden koopt.
In de tabel staan onder de onderdelen van de test percentages vermeld. Deze geven aan hoe belangrijk de verschillende onderdelen zijn. Het valt Tobias op dat Sava maar bij één onderdeel (sneeuw) beter is, dan Fulda, maar toch een hoger testoordeel heeft. Tobias vraagt aan de heer Ronalds wat daarvan de oorzaak is. De heer Ronalds antwoordt hem dat hij dit merkwaardig vindt. Hij vindt dat Fulda beter zou moeten scoren dan Sava.
→ Waarom zou op grond van de vermelde percentages Fulda beter moeten scoren dan Sava?

Gebruik informatiebron 5.

- 1p **35** Er is nogal een verschil in prijs en kwaliteit van winterbanden. Bij de kleine banden komen twee banden als beste koop uit de test. Tobias vraagt de heer Ronalds welke van deze twee het milieuvriendelijkst is. De heer Ronalds verwijst naar de tekst boven vraag 34.
→ Welke van deze twee banden is het minst schadelijk voor het milieu?

Gebruik informatiebron 5.

- 1p **36** Tobias zoekt winterbanden met de maat 205/55/R16H. Meneer Ronalds heeft alleen de banden uit de tabel met nummer 17 (Continental), 18 (Uniroyal), 23 (Semperit) en 30 (Avon) in huis. Tobias heeft geen zin om naar een andere garage te rijden en kiest daarom van deze vier banden de band met de beste prijs-kwaliteitverhouding.
Tobias vindt dat de kwaliteit en de prijs even belangrijk zijn.
Welke van de onderstaande vier winterbanden (met maat 205/55/R16H) heeft de beste prijs-kwaliteitverhouding?
A 17, Continental
B 18, Uniroyal
C 23, Semperit
D 30, Avon

Gebruik informatiebron 5.

- 1p **37** De Vredestein Snowtrac 2 heeft de laatste jaren veel marktaandeel gewonnen. Dat komt volgens meneer Ronalds omdat Vredestein een stuk goedkoper is dan bijvoorbeeld Michelin. Twee jaar geleden kostte een Vredestein net zo veel als een Michelin: €150.
→ Hoeveel procent is de Vredesteinband in prijs gedaald? Schrijf je berekening op.

- 2p **38** “Meer mensen zouden zich niks moeten aantrekken van de slechte economie. Als er meer vertrouwen is bij de consumenten dan zou het met de economie een stuk beter kunnen zijn”, zegt Tobias.
→ Verklaar waarom meer consumentenvertrouwen kan leiden tot een verbetering van de economie.

Vul daarvoor de volgende zinnen in.

Kies uit: dalen, stijgen, werkgelegenheid, productie, bestedingen.

Schrijf het cijfer en het daarbij horende woord op.

Meer consumentenvertrouwen leidt tot een toename van de ...(1)... Daardoor zal de ...(2)... van de bedrijven stijgen. Dan zal de werkgelegenheid ...(3).... Als gevolg daarvan zal het inkomen stijgen waardoor het met de economie beter gaat.

- 1p **39** Tobias wil met een paar vrienden gaan skiën in Oostenrijk. Zijn vrienden gaan vliegen. Tobias heeft vliegangst en wil liever met de auto of de trein gaan. Hij tankt steeds in Duitsland voor € 1,10 per liter. Aan overige kosten voor deze rit (afschrijving etc.) rekent hij € 70 (inclusief de kosten voor de winterbanden). Als hij met de trein gaat, kost hem dat voor een retour in totaal € 246.
→ Hoeveel liter benzine kan Tobias tanken om voor de reis per auto evenveel kosten te maken als voor de reis per trein? Schrijf je berekening op.

- 1p **40** De auto van Tobias verbruikt gemiddeld 8 liter benzine per 100 kilometer.
→ Bij welke reisafstand in kilometers (enkele reis) zijn de kosten van de reis per auto gelijk aan de kosten van de reis per trein? Schrijf je berekening op. Gebruik voor je berekening het antwoord op de vorige vraag. Als je dit antwoord niet weet, gebruik dan als antwoord 200 liter.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.